

การส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ตำบลหลุมรัง อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี การจัดสวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืน Creative Economy Promotion toward Sustainable Social Welfare Management in Lumrang, Boploi, Kanchanaburi

เมธาวิน สารยาน¹, โสภพร กล่ำสกุล², คงขวัญ ศรีสอาด³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพกลุ่มสวัสดิการชุมชนและผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลหลุมรัง อำเภอบ่อพลอย 2) พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนต้นแบบของดีตำบลหลุมรัง อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี โดยเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิเคราะห์ผลเชิงเนื้อหา โดยใช้การเก็บข้อมูล การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกตามแบบ สัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ตำบลหลุมรัง ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน และ ผู้นำชุมชน จำนวน 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนในตำบลหลุมรัง อำเภอบ่อพลอย มีศักยภาพในการผลิตผลิตภัณฑ์ แต่มีลักษณะต่างคนต่างผลิต มีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย จึงทำให้ขาดความโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ และไม่ก่อให้เกิดการจดจำในลักษณะของ ภาพลักษณ์ทางการตลาด ผลการวิจัยทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ชุมชนต้นแบบของดีตำบลหลุมรัง ได้ 3 ผลิตภัณฑ์ คือ ตุ๊กตาถุงเท้าการบูร สบู่สมุนไพรเพื่อสุขภาพ และกระเป๋าผ้าตัดเย็บด้วยมือโดยใช้ฝีมือจากกลุ่มผู้สูงอายุ โดยเน้นให้ผลิตภัณฑ์มี รูปแบบและลักษณะที่สวยงามน่ารัก หลากหลายแบบ และใช้วัสดุจากท้องถิ่นที่มีอยู่ในตำบลหลุมรัง อำเภอบ่อพลอย มาเป็นส่วนประกอบในการผลิตเพื่อดึงดูดความสนใจ ให้กับลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการออกแบบตรา สัญลักษณ์ สำหรับใช้ในการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนต้นแบบ ของดีตำบลหลุมรัง อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี อีกด้วย

คำสำคัญ : เศรษฐกิจสร้างสรรค์, ผลิตภัณฑ์ชุมชน, สวัสดิการชุมชน

Abstract

The objectives of the study were to explore 1) the competence of community and community welfare of Lum Rang social welfare group 2) the development of community product of Lumrang best-product community. This qualitative-based study employed content analysis as a research instrument and the data was collected using in-depth interview through semi-structured

¹ อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี อีเมลล์ ansor.pbru@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

³ อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

questionnaire with the samples of 30 respondents drawn from Lumrang managements and officials, community product producers, and community leaders.

The findings indicated that There were problems about lacking of product identity and product image recognition found on many kind of community products such capable community producers created because of separate production among the producers. As the result of study came out, the following three kinds of best community products were recommended to develop including camphor sock doll, herbal soap, and handmade fabric bag. These products were made by a group of elder people and featured in a pleasant design, product diversity, and locally available material in order to attract the customers or tourists. In addition, recommendation was to design logo for advertisement and promotion as well as to promote product identity of Lumrang the best product community.

Keywords:

ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

รัฐบาลให้ความสำคัญในการแก้ไขโดยได้กำหนดเป็นนโยบายอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ลงสู่การปฏิบัติงานของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั่วประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในรูปแบบหรือกิจกรรมต่าง ๆ พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีอาชีพ อยู่ดี กินดี สร้างรายได้โดยการนำทรัพยากรในชุมชนมาสร้างมูลค่าเกิดเป็นสินค้าเพื่อจำหน่าย การรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินชีวิต เช่น การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กองทุนหมู่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ที่มุ่งเน้นกระบวนการพัฒนาเครือข่ายชุมชนภายใต้รากฐานของความรู้สมัยใหม่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม รวมถึงความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อสร้างสินค้าให้มีคุณภาพและมูลค่าสูงขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทยตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างสมดุลการพัฒนาในทุกมิติโดยการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่ทิศทางการเติบโตในรูปแบบใหม่ที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจภายใน ประเทศให้เข้มแข็ง เพื่อลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก โดยการสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการในภาคการผลิตและบริการ โดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผู้ประกอบการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และผู้ประกอบการในภาคเกษตรให้ใช้ภูมิปัญญา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อยกระดับสู่การผลิตและการให้บริการบนฐานความรู้ และที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนให้มีการเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ บนพื้นฐานการพึ่งพาซึ่งกันและกัน รวมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564))

การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งจึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการใช้กลยุทธ์ขับเคลื่อนการแก้ปัญหาความยากจน ซึ่งภารกิจสำคัญคือการเสริมสร้างการบริหารจัดการของชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน การจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรชุมชนเป็นแนวคิดหนึ่งที่เน้นให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมที่จะวางรากฐานที่จะพัฒนาสังคมและชุมชนให้เข้มแข็ง มีระบบ มีการจัดการที่ดีในทุกระดับ โดยให้ชุมชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและเน้นให้ความสำคัญในบริบทของความยากจน ความมั่นคงของมนุษย์ ทนทางสังคมและชุมชน การมีส่วนร่วม สวัสดิการสังคมและชุมชน โดยมีแนวคิดพื้นฐานจาก การออมทรัพย์ การผลิต ความเชื่อ จิตวิญญาณ ความศรัทธา และมีเงื่อนไขความสำเร็จจาก

การนำ ความคิดใน 3 ส่วน ได้แก่ ภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชนและส่วนที่อยู่ในชุมชนนอกจากนั้นการนำทางจิตวิญญาณของผู้นำที่มีความคิด อุดมการณ์และวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน จะสามารถทำให้ทุกคนเห็นประโยชน์ร่วมกันเป็นการกำหนดเป้าหมายที่แน่นอน ทุกคนจะต้องไปให้ถึงและมีภารกิจรูปธรรมที่เด่นชัด ปฏิบัติได้เพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดพร้อมกันนี้จะต้องมีความเชื่อมั่นและไว้วางใจต่อกัน สุดท้าย จะต้องมีการจัดสรรทรัพยากร อารมณ์ร่วม หรือความต้องการร่วมกัน ซึ่งรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนมีทั้งรูปแบบธรรมชาติและรูปแบบที่มีการจัดการ โดยรูปแบบที่มีการจัดการนั้นสามารถกำหนดได้ 5 รูปแบบ ได้แก่

1. การจัดสวัสดิการจากฐานองค์กรการเงินชุมชน
2. การจัดสวัสดิการจากฐานการผลิตและธุรกิจชุมชน
3. การจัดสวัสดิการจากฐานการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. การจัดสวัสดิการจากฐานอุดมการณ์/ศาสนาและการจัดสวัสดิการจากฐานผู้ยากลำบาก โดยมีขบวนการภาคประชาชน
5. กองทุนเพื่อการลงทุนเพื่อสังคม สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

การดำเนินงานตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 ของสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งมีการปรับปรุงแก้ไขโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 มุ่งเน้นพัฒนาระบบสวัสดิการที่หลากหลาย เปิดกว้าง เข้าถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดสวัสดิการโดยภาคประชาชน ช่วยลดความเสี่ยงภาวะขาดแคลนเงินออมและการเข้าถึงสวัสดิการที่ภาครัฐจัดให้ สามารถเข้าถึงคุณภาพชีวิตที่ดีตามอัตภาพด้วยระบบการออม (กลุ่มสัจจะออมทรัพย์) ระบบสวัสดิการชุมชน โดยใช้ต้นทุนการบริหารจัดการต่ำ เป็นการส่งเสริมทุนทางสังคมและการทำงานร่วมกันของประชาคมในท้องถิ่นโดยอาศัยภูมิปัญญาจากปราชญ์ชาวบ้าน จะนำไปสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุข” ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) เพื่อให้เกิดสวัสดิการและมีสถานะการกินดี อยู่ดี มีสุข และมีสิทธิในสังคมไทย อีกประการหนึ่งเป็นการช่วยลดการทำงานของภาครัฐในอีกหนทางหนึ่งและยังมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาจนปัจจุบัน

ตำบลหลุมรั้ง อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอบ่อพลอย ประกอบไปด้วย 18 หมู่ ได้แก่ หมู่ 1 บ้านไร่เจริญ หมู่ 2 บ้านบ่อเหียง หมู่ 3 บ้านหนองขาม หมู่ 4 บ้านยางสูง หมู่ 5 บ้านหลุมรั้ง หมู่ 6 บ้านหนองหมู หมู่ 7 บ้านสันติสุข หมู่ 8 บ้านลำเหย หมู่ 9 บ้านหนองไก่อู หมู่ 10 บ้านหนองเต็ง หมู่ 11 บ้านไร่ใหม่ หมู่ 12 บ้านวังทอง หมู่ 13 บ้านงาม หมู่ 14 บ้านวังเงิน หมู่ 15 บ้านจงเจริญ หมู่ 16 บ้านจัดสรร หมู่ 17 บ้านไร่พัฒนา หมู่ 18 บ้านลำผางจันทร์ พื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มสลับภูเขาเตี้ยๆ มีถนนสายบ่อพลอย – หนองปรือ (หมายเลขทางหลวง 3086) ตัดผ่านกลางตำบลและมีแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ ลำตะเพิน ซึ่งมีต้นน้ำจากเทือกเขาในเขตอำเภอนองปรือไหลผ่านตำบลหลุมรั้ง พื้นที่เหมาะแก่การทำเกษตร อาชีพหลัก ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตร เช่น ทำนา ทำไร่ เลี้ยงหมู เลี้ยงโค ตำบลหลุมรั้ง มีการจัดสวัสดิการจากฐานการผลิตและธุรกิจชุมชนจากฐานการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยอาศัยหลักการใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยกระบวนการที่ผนวกความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเกิดจากองค์ความรู้ และนวัตกรรมนำเข้าสู่ขั้นตอนการพัฒนาเอาแก่นสำคัญของการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์มาดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนาทางกว้างให้ครอบคลุมภาคเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมอย่างเชื่อมโยงกันบนพื้นฐานของวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นผนวกเข้ากับการใช้องค์ความรู้และนวัตกรรมต่าง ๆ คณะผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่า ควรพัฒนาสินค้าชุมชนที่ผลิตจากทรัพยากรพื้นถิ่นที่มีคุณค่า เป็นของดีตำบลหลุมรั้ง เพื่อหนุนเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ นำมาต่อยอดสร้างสรรค์ ผลิตภัณฑ์ให้มีคุณลักษณะ

สอดคล้องกับการยอมรับของผู้บริโภค ยกระดับผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างโอกาสทางการตลาด อันจะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจชุมชนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพกลุ่มสวัสดิการชุมชนและผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลหลุมรัง อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนต้นแบบของดีตำบลหลุมรัง อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยคือ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลหลุมรัง กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน ผู้นำชุมชน โดยการวิจัยครั้งนี้กำหนดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลหลุมรังที่รับผิดชอบงานด้านสวัสดิการและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน 5 คน ตัวแทนกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน 15 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน รวมจำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ใช้กระบวนการมีส่วนร่วม และมีแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure interview) เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับบริบท และศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ ตลอดจนการหาความสนใจในการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนต้นแบบของดีตำบลหลุมรั้ง อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดประเด็นข้อคำถามแบบกึ่งโครงสร้างเพื่อให้ทราบถึงศักยภาพและการดำเนินงานของกลุ่ม
สวัสดิการชุมชนที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลหลุมรั้ง อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี รวมถึงปัจจัยที่ช่วย
ส่งเสริมให้การดำเนินการประสบความสำเร็จ แนวคิดและความพร้อมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มสวัสดิการ

ขั้นตอนที่ 2 คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลหลุมpring ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลหลุมpring อำเภอปอพลอย จังหวัดกาญจนบุรี

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาเอกสารการดำเนินงาน การสัมภาษณ์ พูดคุยและจัดสถานการณ์ให้กลุ่มบุคคลที่ถือเป็นผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็น การตอบคำถามคณะผู้วิจัยจะใช้วิธีการสังเคราะห์ข้อมูลที่เกิดขึ้นได้จากการสัมภาษณ์ พูดคุย ศึกษาเอกสารต่าง ๆ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากการตอบคำถามโดยรอบการเก็บรวบรวมข้อมูลจะศึกษาข้อมูลที่เป็นบริบท จัดสถานการณ์เพื่อกระตุ้นให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนผลิตรัณฑ์ชุมชนต้นแบบของดีตำบลหลุมรั้ง อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี จากการสังเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 2 โดยร่วมกันพัฒนาผลิตรัณฑ์ต้นแบบของดีตำบลหลุมรั้ง ร่วมกันระหว่างคณะผู้วิจัยและตัวแทนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลงานวิจัยและนำเสนอต้นแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อหนุนเสริมเศรษฐกิจ
สร้างสรรค์สวัสดิการชุมชนของดีตำบลหลุมรั้ง อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี แก่องค์การบริหารส่วนตำบลหลุมรั้ง

อำเภอปอพลอย จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อพิจารณาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย แผนงานพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน
ของดีตำบลห่มรัง อำเภอปอพลอย จังหวัดกาญจนบุรีต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาบริบท ศักยภาพการดำเนินงาน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน ตลอดจนแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนต้นแบบของดีตำบลหลุมรั้ง อำเภอปอพลอย จังหวัดกาญจนบุรี วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาบริบท ศักยภาพและสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนในเขตตำบลหลุมรัง อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ตำบลหลุมรัง อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอบ่อพลอย ประกอบไปด้วย 18 หมู่ ได้แก่ หมู่ 1 บ้านไร่เจริญ หมู่ 2 บ้านบ่อเหียง หมู่ 3 บ้านหนองขาม หมู่ 4 บ้านยางสูง หมู่ 5 บ้านหลุมรัง หมู่ 6 บ้านหนองหมู หมู่ที่ 7 บ้านสันติสุข หมู่ 8 บ้านลำเหย หมู่ 9 บ้านหนองไก่อู หมู่ 10 บ้านหนองเต็ง หมู่ 11 บ้านไร่ใหม่ หมู่ 12 บ้านวังทอง หมู่ 13 บ้านงาม หมู่ 14 บ้านวังเงิน หมู่ 15 บ้านจงเจริญ หมู่ 16 บ้านจัดสรร หมู่ 17 บ้านไร่พัฒนา หมู่ 18 บ้านถ้ำผาวังจันทร์ พื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มสลับภูเขาเตี้ยๆ มีถนนสายบ่อพลอย – หนองปรือ (หมายเลขทางหลวง 3086) ตัดผ่านกลางตำบลและมีแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ ลำตะเพิน ซึ่งมีต้นน้ำจากเทือกเขาในเขตอำเภอหนองปรือไหลผ่านตำบลหลุมรัง พื้นที่เหมาะแก่การทำเกษตร อาชีพหลัก ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตร เช่น ทำนา ทำไร่ เลี้ยงหมู เลี้ยงโค ตำบลหลุมรัง มีการจัดสวัสดิการจากฐานการผลิตและธุรกิจชุมชนจากฐานการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยอาศัยหลักการใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยกระบวนการที่ผนวกความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเกิดจากองค์ความรู้ และนวัตกรรมนำเข้าสู่ขั้นตอนการพัฒนานำเอานัยสำคัญของการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์มาดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนางวงกว้างให้ครอบคลุมภาคเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมอย่างเชื่อมโยงกันบนพื้นฐานของวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นผนวกเข้ากับการใช้องค์ความรู้และนวัตกรรมต่าง ๆ คณะผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่า ควรพัฒนาสินค้าชุมชนที่ผลิตจากทรัพยากรพื้นถิ่นที่มีคุณค่า เป็นของดีตำบลหลุมรัง เพื่อหนุนเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ นำมาต่อยอดสร้างสรรค์ ผลิตภัณฑ์ให้มีคุณลักษณะสอดคล้องกับการยอมรับของผู้บริโภค ยกกระดับผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างโอกาสทางการตลาด อันจะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจชุมชนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนต้นแบบของดีตำบลหลุมรัง อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ ได้นำเสนอผลิตภัณฑ์ที่จะนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบของดีตำบลหลุมรัง จำนวน 5 อย่างด้วยกัน คือ (1) ตักตาดึงเท้าการบูร (2) สบู่สมุนไพรเพื่อสุขภาพ (3) ผลิตภัณฑ์จักรสานไม้ไผ่ (4) กระเป๋าผ้าตัดเย็บด้วยมือจากกลุ่มผู้สูงอายุ และ (5) น้ำมันไพร/ลูกประคบ และเมื่อร่วมกันพูดคุยและระดมความคิดเห็นแบบเชิงลึกกับกลุ่มต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยการวิเคราะห์ถึงรูปแบบ การจัดจำหน่าย ความสามารถในการผลิต หรือวัสดุอุปกรณ์/ส่วนผสมต่าง ๆ พบว่า ผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนต้นแบบของดีตำบลหลุมรัง อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี มีทั้งหมด 3 ผลิตภัณฑ์ด้วยกัน คือ (1) ตักตาดึงเท้าการบูร (2) สบู่สมุนไพรเพื่อสุขภาพ และ (3) กระเป๋าผ้าตัดเย็บด้วยมือจากกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งกลุ่มผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลหลุมรัง ตัวแทนกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน และผู้นำชุมชนให้ความเห็นตรงกันว่า ผลิตภัณฑ์ทั้ง 3 ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวข้างต้น สามารถนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนต้นแบบของดีตำบลหลุมรังได้ นอกจากกลุ่ม

ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์จะมีความรู้ความสามารถในการผลิตผลิตภัณฑ์ดังกล่าวแล้ว วัสดุอุปกรณ์หรือส่วนผสมต่าง ๆ ยังสามารถหาได้จากชุมชนหรือท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ ยังได้ร่วมระดมความคิดเห็นกันในส่วนของการออกแบบตราสัญลักษณ์ สำหรับใช้ในการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนต้นแบบของตำบลหลุมรั้ง อำเภอปอพลอย จังหวัดกาญจนบุรี อีกด้วย

อภิปรายผล

จากการวิจัยการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ตำบลหลุมรั้ง อำเภอปอพลอย จังหวัดกาญจนบุรี สู่การจัดการสวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืน สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

จากการศึกษาการรวมกลุ่มกันทำงานของกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลหลุมรั้ง คือสมาชิก ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งตรงกับแนวคิดของ ธนาธิป บัวผาย (2557) ที่ว่าการทำงานในรูปแบบการรวมกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนเกิดจากสมาชิกในชุมชนรวมตัวกันเพื่อร่วมกันประกอบกิจการที่สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้น มีความเสียสละไม่หวังผลตอบแทนมากเกินไป และที่สำคัญการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการจัดตั้งสวัสดิการชุมชน ถ้าสมาชิกไม่ร่วมมือสวัสดิการชุมชนและธุรกิจชุมชนก็เกิดขึ้นไม่ได้ โดยที่สมาชิกควรมี 4 ร่วม คือ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของจรศักดิ์ วงศ์วิราช และอัจฉราภรณ์ มลิวงศ์ (2554) ศึกษา รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวดแผนไทยบ้านแม่ทะ ตำบลแม่ทะ อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง ที่พบว่าศักยภาพของกลุ่มในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ สมาชิกต้องมีความร่วมมือในการดำเนินงาน มีความเสียสละ มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน รวมทั้งสอดคล้องกับผลการศึกษาของฉัตรชัย อินทสังข์ และ ปวีณา อาจนาวัง (2555) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ต้นแบบกลยุทธ์การตลาดสำหรับพัฒนาผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน เพื่อการค้าระดับประเทศ สู่ความยั่งยืน กรณีศึกษา : ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีระดับต่ำกว่า 3 ดาว ในเขตอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งพบว่า ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาพัฒนาผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน คือความร่วมมือ ร่วมใจ และการดำเนินงานอย่างเข้มแข็งเต็มที่ โดยมีเป้าหมายวัตถุประสงค์ตรงกันที่มาจากกรายอมรับร่วมกันของสมาชิก

สมาชิกกลุ่มในตำบลหลุมรั้ง มีแนวคิดไปในทิศทางเดียวกันว่าต้องการได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้และปัจจัยทุนเสริมในด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลหลุมรั้ง ให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคยิ่งขึ้น ซึ่งการจัดการให้สมาชิกสวัสดิการชุมชนได้ค้นพบความรู้ ความชำนาญที่แฝงเร้นในตัวคน หาทางนำออกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตกแต่งให้ง่ายต่อการใช้สอยและมีประโยชน์เพิ่มขึ้น มีการต่อยอดให้คงงามและใช้ได้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงและกาลเทศะยิ่งขึ้น มีความรู้ใหม่หรือนวัตกรรมเกิดขึ้น (ประเวศ วะสี, 2550) เป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อหนุนเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ชุมชนและช่วยให้การจัดการกลุ่มสวัสดิการประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอาภรณ์ ชีวะเกรียงไกร (2552) ที่ว่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์ต้องใช้แนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ (Knowledge) การศึกษา เพื่อการสร้างสรรคงาน (Creativity) เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ ซึ่งอาจเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีแนวคิดใหม่หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงบางอย่าง ในผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้ว หรืออาจจะเป็นผลิตภัณฑ์เดิมที่นำเสนอในตลาดใหม่ (McCarthy & Perreault, 1990, p.342) โดยตำบลหลุมรั้งมีผลิตภัณฑ์ชุมชนต้นแบบของตำบลหลุมรั้ง ได้ 3 ผลิตภัณฑ์ คือ ตุ๊กตาถุงเท้าการบูร สบู่สมุนไพรเพื่อสุขภาพ และกระเป๋าคัดเย็บด้วยมือโดยใช้ฝีมือจากกลุ่มผู้สูงอายุ โดยเน้นให้ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบและลักษณะที่สวยงามน่ารัก หลากหลายแบบ และใช้วัสดุจากท้องถิ่น

ที่มีอยู่ในตำบลหลุมรั้ง อำเภอบ่อพลอย มาเป็นส่วนประกอบในการผลิตเพื่อดึงดูดความสนใจ ให้กับลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว

ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนต้นแบบของตำบลหลุมรั้ง อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี โดยมุ่งเน้นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการดำเนินการเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนต้นแบบของตำบลหลุมรั้ง อำเภอบ่อพลอย ซึ่งในการดำเนินการเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนต้นแบบของตำบลหลุมรั้งในครั้งนี้ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจนสามารถค้นหาผลิตภัณฑ์ชุมชนต้นแบบของตำบลหลุมรั้ง อำเภอบ่อพลอยได้ ความสำเร็จดังกล่าวเกิดขึ้นมาจากการพูดคุย การซักถาม เปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เน้นการสื่อสารสองทาง สอดคล้องกับการศึกษาของวรรณวิมล หุตินทรวงศ์ (2549) ที่พบว่า การสื่อสารโดยการเดินทางไปพูดคุยชักชวนสมาชิกโดยตรงที่บ้าน เป็นการเปิดโอกาสให้มีการพูดคุยซักถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้ง่ายขึ้น นับเป็นการสื่อสารสองทางในทิศทางแนวนอนหรือแนวระนาบ สอดคล้องกับกาญจนา แก้วเทพ (2543) ซึ่งกล่าวไว้ว่า การสื่อสารที่มีลักษณะเป็นแนวนอนหรือแนวระนาบ เป็นกระบวนการสื่อสารร่วมกัน ทำให้การสื่อสารมีลักษณะบ่งบอกถึงความเสมอภาค การเคารพศักดิ์ศรีของกันและกันโดยเปิดโอกาสให้ผู้รับสารและผู้ส่งสารได้สลับบทบาทกันเป็นผู้พูดและผู้ฟัง

นอกจากนี้จากผลการวิจัยทำให้เห็นว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนต้นแบบของตำบลหลุมรั้ง อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี ยังต้องอาศัยการทำงานแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับเพียร์สและสไตเฟล (Pearse & Stiefel cited in Pongquan, 1979) ที่กล่าวถึงประเภทของการมีส่วนร่วมว่า ประกอบขึ้นด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นไปตามที่ อุไรวรรณ ทองแกมแก้ว และชูศักดิ์ ทองแกมแก้ว (2552) ได้กล่าวไว้ว่า การรวมกลุ่ม ร่วมกันคิด ร่วมในการศึกษา ร่วมกันกำหนดและร่วมกันลงมือปฏิบัตินั้นสามารถทำงานต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปได้ ก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนนับเป็นการทำงานที่ส่วนร่วมที่ดีและยังทำให้คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ มีความเป็นเจ้าของและมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลหลุมรั้ง สามารถนำผลิตภัณฑ์ชุมชนต้นแบบของตำบลหลุมรั้ง ทั้ง 3 ผลิตภัณฑ์ ไปพัฒนาหรือยกระดับเป็นสินค้า OTOP ที่มีระดับคุณภาพที่สูงขึ้น
2. การพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ต้นแบบของตำบลหลุมรั้ง ให้มีคุณภาพสูงขึ้น หรือการคิดเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ของตำบลหลุมรั้ง ควรมุ่งเน้นการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ informal communication โดยเน้นเป็นการพูดคุย แลกเปลี่ยนแนวคิด และปรึกษาหารือกันระหว่างกลุ่มสมาชิก โดยมีองค์ประกอบการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมประกอบด้วย ผู้ส่งสาร (sender) เนื้อหาของสาร (message) ช่องทางการสื่อสาร (channel) และ ผู้รับสาร (receiver) และการมีทำงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเรื่องการสร้างตราสินค้าสัญลักษณ์สินค้าเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ และเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาจากผู้บริหารและบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหลุมรั้ง ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ และผู้นำชุมชนตำบลบ่อรัง อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรีเป็นอย่างดี ตลอดจนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่ได้สนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช และอัจฉราภรณ์ มลิวงศ์. (2554). รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
นวดแผนไทยบ้านแม่ทะ ตำบลแม่ทะ อำเภอมะนัง จังหวัดตาก. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2558). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564). กรุงเทพฯ.
- คณะกรรมการอำนวยการ หนังสือพิมพ์. (ม.ป.ป.). หนังสือพิมพ์. กรุงเทพฯ.
- ฉัตรชัย อินทสังข์ และปวีณา อาจนาวัง. (2555). ต้นแบบกลยุทธ์การตลาดสำหรับพัฒนาผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน
เพื่อการดำรงชีพระดับประเทศ สู่ความยั่งยืน กรณีศึกษา : ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีระดับต่ำกว่า 3 ดาว ในเขต
อำเภอน้ำหนาว จังหวัดนครราชสีมา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ธนธิป บัวผาย. (2557). ธุรกิจชุมชนแนวทางการพัฒนาชนบท. (ออนไลน์). แหล่งที่มา :
- ประเวศ วะสี. (2550). การจัดการความรู้ : กระบวนการปลดปล่อยมนุษย์สู่ศักยภาพ เสรีภาพ และความสุข. พิมพ์
ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม.
- อาภรณ์ ชีวะเกรียงไกร. เศรษฐกิจสร้างสรรค์. ส่องกล้องเศรษฐกิจ. : กรุงเทพฯธุรกิจ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2552.
- Mc Carthy, E.J. and W.D. Perreault, Jr. (1990). Applications in Basic Marketing. Hpmewood: McGraw-Hill Irwin.